

terug tot daar, waar dit nog moet optreden. In het onbewuste verwijderd ze zich zoo ver mogelijk van zichzelf. Maar wat vindt ze er? Een nieuwen „rijkdom”, die in alles het beeld van den bewusten, bouwenden geest toont. De taalsystemen der primitieven zijn er niet minder systemen om. Niet alleen de bewuste reflectie organiseert, deze zelfs misschien minder volkomen. Het is een grondkenmerk der levende talen, dat ze in hun sfeer voldoen. Negatief komt dat ook daarin uit, dat ze niet meer bezitten dan noodig is. Voor datgene wat in de levenssfeer der gebruikers geen plaats heeft, zoekt men de woorden vergeefs. De samenhang met de *behoefte* is dus wel allernauwst, en hierin wordt een wetmatigheid van het scheppende taalbewustzijn openbaar. Dit laatste is dan ook redelijkerwijs voor het doelmatig functioneeren verantwoordelijk te stellen. In zooverre echter de subjectiviteit zich tegenover haar eigen uitdrukkingssysteem als tegenover een verrassend gegeven bevindt, niet minder verrassend dan haar biologische organisatie, kan haar niet anders dan langs buiten-bewusten weg de totstandkoming daarvan worden toegeschreven. In dien vloed van gebeuren is de rol der geïsoleerde subjectiviteit tegenover die der gemeenschap bijna nietig. De in ons kenschema bovenaanstaande begrippen moeten wel in het ontische een zeker correlaat hebben. Een willekeurige groep van individuen zou het aspect van saamhoorigheid niet verstaanbaar maken, een groep sprekenden, zuiver individueel gezien, zou niet tot het taalbegrip voeren.

We raken hier aan fundamenteele intuïties, waaraan de voortgang der ervaring alleen in dién zin iets wijzigt, dat ze ze van oorspronkelijke kenobjecten meer en meer tot grenzen van onderzoek maakt. Dit brengt een groote expansie en differentieering van den arbeid mede, ten koste van de mystiek der oorspronkelijke probleemstelling. Vóór den gemethodiseerden arbeid der wetenschap kan de echte probleemsteller slechts leek geweest zijn, en deze blijft ook in menig opzicht aan den ervarenen in het vak in oorspronkelijkheid gelijk. Als vraagsteller is hij in den regel radicaler dan de vakman, die bij de menigvuldige rela-